

Kõrgem Kunstikool Pallas
Mööbliosakond

Vineerist käekott: konserveerimine, koopia ja aja lugu
Lõputöö

Autor Raune Põllu
Juhendajad Kurmo Konsa PhD
Anni Ansmann

Tartu 2019

SISUKORD

SISSEJUHATUS	3
AJALUGU JA AJA LUGU	4
1.1 Puidust kande-esemed läbi ajaloo	4
1.2 Vineer kotimaterjalina	6
1.3 Koti ja aja lugu	7
2. KOTI DISAIN JA KOOPIA VALMISTAMINE	10
2.1 Sarnasusi päriselust	10
2.3 Koopia valmistamine	13
3. KONSERVEERIMISE PROTSESS	15
3.1 Koti seisund enne konserveerimist	15
3.2 Puhastamine	15
3.3 Liimimine ja liim	16
3.5 Uuringud laboris	18
KOKKUVÕTE	19
SUMMARY	20
KASUTATUD ALLIKAD	21
LISAD	22
LISA 1 Puu kingad ja nahast vöö	22
LISA 2 Artikkel 40ndate tänavamoest	24
LISA 3 Konserveerimisprotokoll	31
LISA 4 Kandes vineerist käekotti	32

SISSEJUHATUS

Käekott on tänapäeva moes üks stiliseeritumaid aksessuaare. Neid leiab eri suuruses, vormis ja värvis. Igale maitsele midagi. Seda kantakse sageli kui *statement*-i ja eset, millega silma paista. Kõige selle kõrval peab hea käekott säilitama ka oma praktilisuse. Igapäevases kasutuses võiks ja peaks see ju mahutama ära kogu hädavajalikuma.

Oma töös ei käsitle ma aga mitte kuulsamate moemajade disainerkäekotte, vaid hoopis kodusemaid ja lähedasemaid aga siiski oma olemuselt natuke ebatavalist moesuunda. Töö keskmeks on käekott, mille on valmistatud minu vanavanaema. See on pärit 1940ndate aastate algusest, tehtud vineerist ja kaunistatud käepäraste vahenditega nagu 'labida taoline' ese sirgete joonte ja naelapead mustrite põletamisel, linane siniseks toonitud lõim vineeri ja kanga kokkuõmblemiseks ning põletatud sik-sakilised mustrid, mis omakorda on toonitud punaseks ja rohelineks.

Tahaksin oma tööga näidata, et perekonnas säilinud vanu esemeid peaks ja võiks, kui vähegi võimalik, hoida ka järgnevatele põlvetele, sest need kannavad endas vanu aegu ja näitava, milline oli elu siis.

Praktilise poole eesmärk on konserveerida vineerist käekott, puhastada see puitpinnale kogunenud mustusest ja teha materjalide uuringud laboris ning liimparandused vineeril, et edasist lagunemist vältida. Teoreetiline pool annab ülevaate käekottide ajaloost, ja töö keskmes oleva koti loost ja sellega seotud mälestustest, sotsiaalsest poolest koti valmistamise ajal ja proovin välja tuua põhjusi, miks on kott valmistatud vineerist mitte mõnest teisest käekoti jaoks sobivamast ja vastupidavamast materjalist. Lisaks valmistan käekotist koopia, et saada põhjalikum ülevaade selle kaunistamisest ja tehnikatest, konserveerin ja teen kotist nn perekondliku reliikvia.

1. AJALUGU JA AJA LUGU

Selles peatükis kirjeldan lähemalt puidust ja puitmaterjalist valmistatud kande-esemeid ning vineeri kui kotimaterjali. Peatüki teises pooles toon välja põhjused selliste kottide valmistamiseks ja arutlen rohkem valmistamise ajastu teemadel.

1.1 Puidust kande-esemed läbi ajaloo

Kuigi erinevate kottide, taskute jm leide on dateeritud juba kivi- ja pronksiaega olid kotid kui sellised siiski pigem haruldasteks objektideks. Käekotid sellisena, nagu me neid tänapäeval tunneme, tulid moodi alles 19. sajandil. Siis muutus naistel seelikute kuju ning enam ei saanud varem seeliku all peidutsevasse taskusse oma nipsasjakesi peita. Moodi tulid käekotid ning need peegeldasid väga täpselt hetke moesuunda ning olid igale *outfit*'ile kui kirsiks tordil. (Steele, Borrelli 1999; Wilcox 1997)

1940ndatel aastatel, kui teine maailmasõda laastas nii Euroopat kui muud maailma, oli käekottide kättesaadavus piiratud, sest nahka ja muid kotiks sobivaid materjale läks vaja sõjatööstusel. Saada polnud isegi kotisulgureid ega lukke. See oli aeg kui naisteajakirjad innustasid naisi rohkem taaskasutama ja ise tegema omale kotte kangajääkidest ja muudest materjalidest. Kotitootjad hakkasid kasutama isegi uuemaid ja sünteetilisi materjale, et nõudlusega sammu pidada. Olenemata sõjast, tahtsid naised ju ikkagi olla ilusad ja moodsad. Eestis hakati valmistama ka vineerist kotte, mis tundub et mujal maailmas olenemata rasketest aegadest kuigi levinud trend polnud. Kas neil polnud materjali niivõrd laialdaselt saada, sest meil siin oli ju suur vineeritootja Luterma hiljuti riigistatud või siis peeti vineeri liiga labaseks materjaliks käekoti jaoks. (Wilcox 1997; Wilcox 1999)

Algselt oli, nagu juba mainitud, kottide valmistamise peamiseks materjaliks pigem nahk, puuvillane- või siidkangas või mõni muu mitte niivõrd jäik ja käepäraste vahenditega töödeldav materjal. Meile nii omased käekotid, tulid Eestis kasutusele alles üsna hiljuti. Puitmaterjali kasutamine käekotina on üldjuhul uuema aja trend. Küll aga pole see läbinisti uus materjal kande-esemete valmistamisel.

Näiteks olid nii Eestis kui ka mujal maailmas kasutusel erinevatest materjalidest punutud korvid ja kandekotid. Materjalikasutus oli aga piirkonniti erinev ja olenes sellest, mis antud kohas kõige kättesaadavam ja sobivam materjal oli. Nii kasutati mujal maailmas nt ka õlgi, palmilehti, maisitõlvikute kattedelehti, bambust. Punutud korve kasutati ka veel 20.sajandil, küll aga siis pigem suvise aksessuaarina. Eestis olid kõige levinumad pajuokstest punutud eri suurustes korvid. Punutud kotid tulid eriti moodi 50-60ndatel. (Pollock 2007; Bags 2004;)

Natuke vähem levinud punumismaterjalidena on Eestis kasutatud toominga ja sarapuu vitsasid ning kuuse- ja männijuuri. Vanasti valmistati vitstest ka mööblit, riidekirste, vakkasid, kohvreid, pesukorve ning püüniseid. Antud töös keskendume aga erinevatest puitmaterjalist kande-esemetele ja kottidele.

Vitspunutised olid üsna populaarsed just materjali kättesaadavuse tõttu. Hästi punutud korv pidas hästi vastu ja täitis oma eesmärgi. Paju kasvas siis ja kasvab siiani laialdaselt ja selle eeliseks on, et see kasvab kiiresti ning on üldjuhul tasuta saada. Oskuslik punuja teab ka, missugust pajuviitsa kust leida võib ning kui pikk ja jäme on üks hea punumiseks sobiv vits. (Põlts 2007)

Veel varasemal ajal, enne vitspunutiste laiemat levikut, aga ka vitspunutiste kõrval, kasutati erinevate vakkade, *ruupide*, ehk marjakorjamiseks mõeldud torbikute, ja karpide jm kande-esemete valmistamiseks pärnakoort, hiljem haavalaaste ja kasetohtu. (Rajando, Viik 2007)

Kasetoht on olnud kasutuses vähemalt 1000 aastat, sellele vihjavad erinevad arheoloogilised leiud. Eestis ulatub see vana tehnika isegi 20.sajandi algusesse. Olukorra teeb aga kummaliseks see, et tohu käitlemise tehnikad on jäänud enam-vähem samaks. Tohu korjamine toimub vahemikus aprillist juuli alguseni, kui puus mahlad liiguvad. Seda eemaldatakse spetsiaalse noa ning luust või puidust tehtud kiiluga, mida nimetati ka *nõõlikuks* või *ludaks*. (Astel 2010)

Kõige rohkem sarnanes tänapäeva kotile kasetohust leivamärss. Märsga võeti kaasa toitu, mistõttu hüüti söögipause ka märsivahedeks. Karjapoistel olid väiksemad märsid ning rannaaladel kalamärssid, mis mahutasid kuni 15kg kala. Märsse oli võimalik osta ka laatadelt ning neid kasutati veel 20.sajandi algulgi. (Astel 2010)

1.2 Vineer kotimaterjalina

Vineerist käekotid on siiski tänapäeval pigem haruldased leiud, kui jätta kõrvale uuemad disaintooted. Vihjeid otseselt vineeri kasutusele koti valmistamisel on üldjuhul vähe ning siinkohal on ilmselt tegemist juba vineeri kui materjali omadustega.

Üldjuhul valmistatakse kotte materjalist, mis on elastsed, kannatavad muljumist, niiskust ja vajadusel ka otsest päikest. Käekott on ese, mis sageli on väga tihedas kasutuses ja seda igas ilmas. Kui nt nahast, tekstiilist või uuemal ajal juba kunstlikest materjalidest kotid suudavad tarbijale pakkuda vastupidavust erinevatele faktoritele, siis vineer seda luksust ei paku. Liigse muljumise korral võib õhem vineer lihtsasti puruneda, liiga palju niiskust ja otsest vett rikub puidu pealispinda ja ka liimi sidemeid. Kliima on kahjustav faktor ka teiste materjalide puhul, kuid neil on olukord üldjuhul pööratav või ei oma nii olulist mõju.

Üks mainitumaid ja suuremaid vineerist ranitsate ja kohvrite tootjaid Eestis oli Luterma, mis Kartongivabriku nime all pärast 1895.a tootmise laiendamist hakkas kohalikul turul müüma õhukesest painutatud vineerist kohvreid ja kübarakarpe. Algselt oli kohvritel vineeri liimimiseks vajaliku kokkupressimise tõttu iseloomulik triibuline muster, mis kujunes ka omamoodi kvaliteedimärgiks. Hiljem kui pressimise tehnoloogia muutus kadusid ka triibud ja vineer oli ühtlane ja sile. (Kermik 2004)

Luterma inspiratsioon kasutada vineeri ka muuks kui toolipõhjadeks ja mööblina tuli suure tõenäosusega varasemast ajast kui nad valmistasid spetsiaalseid vineerist teekaste, millega Indiast Suurbritanniasse teed transporditi. Nende eeliseks oli kergus ja võimalus kastid juba varasemalt mõõtu lõigatud tükkidest spetsiaalsete nurgaliistude abil Indias kokku panna. Tänu sellele ei pidanud vedama Suurbritanniast Indiasse tühjade kastidega õhku. (Kermik 2004)

1.3 Koti ja aja lugu

Antud käekoti puhul pole kahjuks sajaprotsendiliselt kindel, kas valmistajaks on vanavanaema Helmi või tema mehe, Karli, vend Heinrich, kes saksa ajal sealsamas talus elas ja juttude järgi palju puutööd teha armastas. Tema valmistatud olid näiteks peaaegu kõik talus kasutusel olnud puukingad nii lastele kui täiskasvanutele.

Helmi sündis aastal 1913 Audru vallas. Lepplaande tuli ta 30ndate keskel koos isaga, kes 1939.a suri, peale mida jäi Helmi üksinda talu pidama. Siis tutvus ta külapeol Karliga, kellel samas külas talu oli. Nendevaheline abielu olevat juba varasemalt paika pandud.

Helmi ja Karl registreerisid abielu 8. juunil 1940. Nad kolisid Karli vanemate saadud asundustallu Lepplaane külas Pärnumaal. Abielu algusaastaid meenutab Helmi kui üsna keerukaid aegu. Vaid kaks nädalat pärast abielu registreerimist toimus riigis võimuvahetus. Üsna varsti mobiliseeriti ka Karl saksa sõjaväkke ja Helmi jäi selleks ajaks juba sündinud pojaga Lepplaande. Elu talus hakkas edenema alles peale Karli naasmist. Kuna talu oli suur oli vaja täita ka suuri esitatud norme. Helmi mälestuste põhjal läks talul piisavalt

hästi, et kunagi majas nälga polnud. Puudu tuli aga sularahast ja seetõttu ei saanud pea midagi osta ja enamuse esemeid pidi ikkagi ise materjali olemasolul valmistama või millestki juba olemasolevast ümber tegema. (Põllu 2011)

Vanatädi Eve meenutab, et tema lapsepõlves kasutati vineeri majapidamises päris laialt. Tänapäevani on veel säilinud trepi külgedel asetsevad vineeriga kaetud seinad, kaks ust ja vanavanaema Helmi ja vanavanaisa Karli abieluvoodi, mis 40ndate alguses suure tõenäosusega ajakirja õpetuste järgi valmistatud sai aga mille madratsi on sidunud külas kohapeal tegutsenud tiskler.

Eve meenutab: *“Vineerist valmistatud asju oli minu väikelapsepõlves veel ja need olid kindlalt ema- isa tehtud. Ühel jõuluõhtul, kui olin umbes 2-3 aastane, leidsin jõulupuul kõrvalt laualt väikese punase katusega, lahtikäiva ukse ja akendega nukumaja. Katust sai pealt ära võtta, seintel oli tapeet ja pildid, akende ees kardinad, toas natuke mööblit ja riidest nukuke. Imeline!”*

Koti kohta aga meenutab Eve nii: *“Minu mäletamise ajal see aktiivses kasutamises enam ei olnud, aga olemas ta oli. Vahel sai sinna üht-teist sisse pandud, sellega mängitud külla või linna minekut. Vist mahtus sinna sisse vahel isegi meie heatahtlik ja kannatlik kass magama või kiikuma. Hilisemast ajast ei mäleta ma seda üldse, küllap oligi siis juba pööningule või kuuri kola hunnikusse toimetatud.”*

Eve mälestuste põhjal saab ka väita, et algselt oli tegemist lausa komplektiga. Käekoti juurde kuulusid veel sarnaste põletusmustritega nahast vöö ning puidust taldadega, rahvariidevööst rihmadega suvised kingad, need kumbki pole kahjuks säilinud. Eve meenutab: *“Sellist mustrit, mis käekotil, või elemente sellest, oli tehtud mujalegi. Nimelt tegi ema Helmi mõned nahkvööd, mille peale põletas samuti sik-sakkidest, suurematest-väiksematest täppidest või mummudest ja ristidest mustri. Täppide ja ristide tegemiseks olid spetsiaalse otsaga rauast pulgad, kriipsude tegemiseks laia otsaga õhuke labida moodi asjandus. Kuidas neid kuumutati, seda ma vist ei näinud. Tol raskel ajal oli see üks vähestest moodustest endale midagi valmistada.”*

Puidust kingad kulusid läbi suhteliselt kiiresti ning vöö puhul teadis Eve rääkida, et tema kandis seda oma lapsepõlves vahepeal salaja kui ema ei näinud. Tavaliselt teiste riiete all kui ta kooli läks. Helmi sai aga salaja tema vöö kandmisest teada ning Eve sai korralikult kurjustada. (Lisa 1)

Pärast seda kui Saksamaa Nõukogude Liidule sõja kuulutas ja saksa väed Eestisse jõudsid, lootsid eestlased, et nüüd tuleb aeg, mil Eesti saab tagasi oma iseseisvuse. Kahjuks nii ei läinud ning Saksamaa kuulutas Eesti okupeeritaks järgmiseks pea kolmeks aastaks.

Saksa aega ei meenutata eestlaste seas kuigi hästi. Sakslased olid küll viisakamad ja inimlikumad kui seda olid vene sõdurid kuid esivanemate mälestuste põhjal oli siis aeg kui polnud mitte midagi saada ja selle pärast pidi hakkama kõiksugu vajalikke esemeid sealhulgas riideid, jalatseid ja mänguasju ise tegema. Kõige selle tegi raskemaks nende jaoks materjali kättesaadavus. Sõjavägi kogus kokku erinevaid materjale nagu nahk, presentriie, puit, et valmistada vajalikke esemeid sõjaväele. Lihtrahvas pidi muudmoodi hakkama saama. Eriti raskustes olid talunikud, kelle toodangus polnud lambavilla või lina. Sest sellisel juhu oli isegi kõige lihtsam kehakatmine raskendatud. Inimesed ei saanud teha talvist tööd, sest jalga polnud panna nahksaapaid. Ja kui aeg ei võimaldanud inimestele isegi kõige hädavajalikumaid kande-esemeid, siis ei saa lootagi, et leidus nahast peeedid käekotte. On loomulik, et neid oli vaja ja nende valmistamiseks pidi leitama muid võimalusi. (Noormets 2002)

2. KOTI DISAIN JA KOOPIA VALMISTAMINE

Käsitlen peatükis lähemalt koti olemust ja välimust. Kuidas valmis koti originaal 40ndate alguses ja kuidas ma tegin seda tänapäeval. Lisaks uurin lähemalt dekooritehnikaid ja nende levikut ning populaarsust.

2.1 Sarnasusi päriselust

Antud käekoti puhul pole kindlalt teada, kas eesmärk oli saavutada kaunis tulemus või saada kasutatav kott. Kuna kott näeb välja võrdlemisi igav ja tagasihoidlik, tundub, et rõhuti pikem koti praktilisusele kui selle välimusele. Nagu ikka kanti käekotis kaasas väikseid ja olulisi esemeid. Nendeks olid näiteks rahakott, isikut tõendav dokument, võtmed, mõnel juhul lisandusid märkmik, pliats, huulepumat. Hilisemast ajast, kui kott

Joonis 1. Koti algseisund. Foto A.Kannel

enam kasutuses polnud on teada et vanavanaema hoidis kotis oma ristiema saadetud kirju. Esmasel vaatlusel tundub, et koti valmistamiseks kasutatud vineeri puhul võib tegu olla tooli põhjadega. Kas siis tootmisest või kodusest kasutusest üle jäänud. Kindlalt ei saa väita, et tegu ei ole toolipõhjaga. Samamoodi ei saa väita, et tegu sellega on. Kindel on vaid see, et vineer on 3mm paks kasevineer, mille kolmes kihist kaks välimist spooni on õhemad kui nende vahel olev spoon. Selle järgi võib oletada, et tegemist on Luterma enne 1901.a toodetud vineeriga, sest selline kihtide jaotus oli nende varasele toodangule omane. Hiljem tehti kihid aga ühepaksused, sest see aitas puitmaterjali kokku hoida. (Kermik 2004)

Kuigi tegemist on üsna lihtsa kotiga ja võib tunduda, et 40ndatel oli nende levik lai on infot sarnaste kottide kohta suhteliselt vähe. Sakala lehes 5.märtsi 1943 a olevas artiklis “Sõjaaegsed uudisartiklid” mainitakse toleaegeid moeliikumisi ja kirjeldatakse ka sarnaseid käekotte. Lisaks kirjeldatakse, kuidas kotte oli tänavapildis palju ja paljud valmistasid endale koti ise, mistõttu varieerusid ka kaunistamistehnikad ning koti külje materjal ja pael. Kuna aeg oli raske ja sõjatööstus võttis rahvalt kõik, mis võtta andis kasutaski igauks seda, mis kätte oli jäänud ja kuhu fantaasia triivis. Üldjoones kaunistati kotte rahvuslike mustritega, mis kas siis põletati või maaliti puidule. Aga oli näited ka maalitud piltidest nt rahvarõivastes eesti naised. Paelana kasutati nõõrijuppe, vöötükke või naharibasid. Kokku õmmeldi kotte peenema puuvillase või linase paelaga aga esines ka kanga ja puidu kokku liimimist. (Lisa 2)

Joonis 2 Vineerist kott. Foto V. Lõhmus

Natuke vastuolulisena ja küsimusi tekitavana leiab aga internetis osta.ee portaalis sarnaseid kotte, mille müügi pealkiri ütleb aga, et tegemist on Eesti Wabariigi aegsetega. Samas leiab sarnaseid näiteid Ajaloomuuseumi, Tartu linnamuuseumi ja Virumaa muuseumi ajaloolistest kogudest, kus on üksikud näited saksa okupatsiooni aegseid puidust ja kangast valmistatud kotte. Ajaloomuuseumi kotil on isegi taga lugu, nimelt kingiti kott 8-aastasele tüdrukule, kes kasutas seda koolikotina. Kott osteti Tallinnast ja kotile on maalitud tol ajal populaarsed Miki- ja Minni hiir. Kott on minu konserveeritavale kotile võrdlemisi sarnase kuju ja stiiliga. Peamisteks erinevusteks on võib-olla ainult see, et kott on silmnähtavalt viimistletud lakiga ning ülemisse serva on kinnitatud eraldi paksem äär. Ja erinev on ta ka suuruselt. Nimelt minu koti alumine serv on 30 cm, sellel kotil aga 40cm. Teada ka, et kott on ostetud poest, mitte valmistatud kodus käepärastest vahenditest. (70aastane koer...2015)

2.2 Mustrid- sarnasused ja inspiratsioon

Puidust esemete kaunistamine ja selle läbi nende vääristamine pole just kuigi eriskummaline nähtus. Erinevaid tehnikaid nagu intarsia, puidulõige, aaderdamine- igale ajastule vastas oma tähelepanu keskmes olev tehnika.

18.-19. sajandi Eestis valmistatud puitesemete üheks läbivamaks kaunistus- tehnikaks maalingud, kuldamine jne on kasutatud läbi aegade ja igale ajastule on vastav enda läbiv oli natuke lihtsam ja talupojalikuma lähenemisega, käepäraste vahenditega teostatud kergelt reljeefne lõiketehnikas lamenerdus. Kuigi tehnika oli üsna primitiivne, võrreldes nt intarsia ja aaderdamise jm, suudeti nii luua üsna väljendusrikkaid dekoore ja mustrite laiad varieerimisvõimalused ning see, et nende lõikamiseks polnud vaja spetsiaalseid tööriistu, muutis taolised lamenerdused kiiresti populaarseimaks dekoorimise tehnikaks. (Tihase 1974)

Lamenerduse kõrval oli üks populaarsemaid ka põletustehnika. Selle puhul oli samuti suureks plussiks tema lihtsus ja teostuse kättesaadavus igale soovijale. Mustrid või pildid kanti puule tuliseks aetud raudora abil. Kahjuks aga selleks, et saavutada põletustehnika abil ka ilus tulemus peab selle sooritaja olema üsna vilunud. Seepärast tulid kasutusele spetsiaalsed metallist stambid, millega sai lihtsa vaevaga ja ilma väga head joonistamisoskust omamata puidule põletada ringe, tärnikesi ja kaari ning nende kombineerimisel luua mitmesuguseid erinevaid mustreid (Tihase 1974)

Minu konserveeritaval käekotil on selgesti näha mõjutusi talurahva kunstist ja kaunistustehnikatest. Siksakilised rütmiliselt korduvad põletused on kui kombinatsioon kahest 19.sajandi populaarsemast dekoorist. Varasemalt populaarne lamenerdustehnikas siksak, mis on uuel juhul sisse põletatud, mitte enam lõigatud, ja tärnikeste põletamine ja nii mustri loomine. Põletamiseks pole aga kasutatud mitte spetsiaalseid metallist stampe või sik-sakiks raudora, vaid vanatädi mälestuste põhjal saab väita, et joonte jaoks kasutati lamedat labidatoolist eset ning tärnide lähemal vaatlusel selgub, et tegemist on hoopis naelapeadega.

Põhjuseid, miks on valitud just rahvuslik muster koti kaunistamiseks, võib olla mitmeid- mälestus esivanemate esemetest oli tugev ja kotiga sooviti näidata eestlust ja kultuuripärandit, eestluse välja näitamisega näidati trotsi n.-õ. saksa aja ja okupantide vastu või oli inspiratsiooniks selle aja mood ja käsitöö ajakirjad, kust ikka ja jälle leidis erinevaid rahvuslikke artikleid, mustreid ja õpetusi kuidas erinevaid rahvusliku temaatikaga esemeid endale ja oma perele valmistada.

Eriti laialt levinud on eelpool nimetatud siksak. Selle sarnasusi leiab sageli erinevatelt rahvuslikelt riideesemetelt. Põhjuseks ilmselt peamiselt see, et tegemist on lihtsalt loodava kujundiga ja seda on võimalik luua erinevates tehnikates. Nagu näiteks erinevates kudumites, nii vaibad kui kampsunid ja mütsid, tikandites, kirivöödes aga ka, nagu eelpool mainitud, lamenerduses.

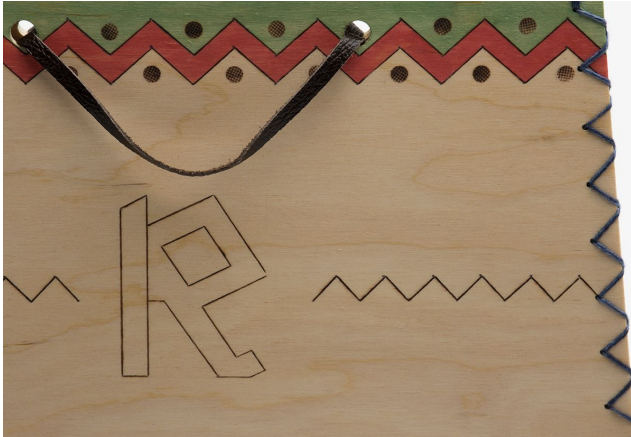
2.3 Koopia valmistamine

Koopia tegemisel, sarnaselt originaaliga, kasutasin 3 mm paksust vineeri. Kuna algne kott oli mõõdistatud käepäraste vahenditega, mõnest küljest kulunud ja kohati vildakas tuli kott uuesti mõõta ja joonestada, et koopia saaks sümmeetriline ja korrektne. Mõõdistasin ja muutsin sümmeetrilisemaks ka kotti kaunistavad põletusmustrid selleks, et nende kopeerimine oleks mõneti lihtsam. Samuti pidin välja töötama uue, vanast inspireeritud initsiaali, sest minu kott on vastuseks vanavanaema omale ja natuke tänapäevasem versioon tema kotist.

Nii originaali kui koopia jaoks oli vaja värvida linaseid niite, millega kangas ja puit omavahel ühendada. Kasutasin selleks valget linast kangakudumiseks mõeldud lõime ning segasin sobiva ja oletatava tooni kokku hallist ja sinisest riidevärvist. Kuna algset tooni täpselt tuvastada enam polnud võimalik, siis segasin kokku tooni, mis oli võimalikult sarnane koti õmbluste seest ja puiduga vastamisi olnud niidile, mis ei olnud pleekinud ning

koti kandmisest räsida saanud. Need niidid olid väljast pleekinud peaaegu täiesti halliks ning sinakust oli märgata ainult õmbluste siseosast.

Küljekangaks valisin õhema linase kanga, et koti avamine ja üldine kasutamine oleks kergem. Samaselt originaali küljekangaga õmblesin uue kanga ülemise serva topelt ja õmblesin kinni samasuguses ristpistes nagu on õmmeldud kokku kangas ja vineer ning vineerist esi- ja tagukülge põhjaga. Õblemiseks kasutasin ka sama sinist linast niiti.

Joonis 3. Koopia lähivaade. Foto: Siret Bugajev

välja ei tule.

Originaalis oli kott viimistlemata ja sellest tingituna ka ilmselt puitosa niivõrd väsinud seisus. Siiski otsustasin, et koopia, millega igapäevaselt käima keegi ei hakka, jääb ka ilma viimistluseta.

Kuna mustusekihi alt välja tulnud puit oli vaid õrnalt toneerunud, saame vaid oletada, missugune see toon alguses olla võis. Valmistasin lahja punase ja roheline peitsi, millele lisasin veidi külma tumepruuni, et punane ei jääks nii roosa ja roheline oleks mürkrohelistem. Kahjuks viimistlemata puidu puhul kumbki toon õigesti

3. KONSERVEERIMISE PROTSESS

Antud peatükk annab täpsema ülevaate kõikidest käekoti konserveerimiseks vaja läinud protsessidest, parandustest, laboriuuringutest ning katsetest.

3.1 Kotti seisund enne konserveerimist

Enne konserveerimist ei olnud kotti seisund just kõige halvem, aga olukord polnud ka kiita. Kott seisis aastaid ruumis, mille temperatuur ja niiskustase on peaaegu et samad välise tingimustega. Lisaks oli üks külg saanud tugevaid niiskuskahjustusi, mis oli lagundanud liimi, puitu ja kangast.

3.2 Puhastamine

Käesolev käekott on ilmselt vanavanaemale olnud piisavalt suure tähendusega, et ta kotti isegi pärast kandmise lõpetamist säilitas. Kahjuks ei toimunud see säilitamine tubastes oludes vaid maja algselt kolahunnikus kuuri all ja hiljem pööningul paari muu varasemast ajast säilinud asjaga ning oli erinevate kliimatiliste mõjude nagu niiskus, kuum ja külm meelevaldas. Lisaks kõigele sellele oli ruum ka väga tolmune ning viimistlemata puidupinnale haakus see tolm hästi. Leides oli kott väga määrdunud ja näha oli niiskus- ja hallituskahjustusi nii vineeril kui kangal.

Enne veel kui alustasin puhastustööga kuivas kott paar kuud madalama õhuniiskusega ruumis kui teda enne hoiti kuid kõrgemas kui seda on ruum, kus konserveerimine peamiselt toimub. See oli vajalik, et puit ei kuivaks liiga järsku ja ei hakkaks purunema ning kuiv õhk on erinevade niiskusega levivate seente jm parim hävitaja. (Konsa. 2006)

Puhastamiseks kasutasin 10% lahust destilleeritud veest ja tehnilisest piiritusest ning mustuse eemaldamiseks puuvillavati tikku. Destilleeritud vesi lõhustas hästi mustuse ning piiritus hävitas hallitust ja seeni ning eemaldas tugevamad plekid, mis olid tekkinud nt mõne aine lekkimisel koti sisemuses juba varasemal kasutamisel.

Protsessi tuli korrata mitu korda, et maha tuleks nii palju mustust kui võimalik. Pärast esimest pesu lasin kotil seista ja kuivada, et pesemisel tekkinud niiskus korralikult välja auraks ja sügavamalt pooridest veelgi mustust pinnale tooks ning et protsessi saaks veelkord korrata.

Algselt, enne pesemist, tundus, et kotti toneeritud piirkonnad on üsna tumedad ja hästi pigmenteerunud. Pestes ja piirkonda testides, et värvi mahatulemine oleks minimaalne, selgus, et värvikiht on väga õrn ja õhuke ning värvi laboris määratleda pole võimalik. Pesin piirkonnad õrnalt vatitikuga tupsutades destilleeritud veega. Mustus eemaldus pinnalt hästi ning ka aimatav toon jäid puidule alles.

3.3 Liimimine ja liim

Liimi tuvastamiseks tegin laboris Kastle-Meyeri testi, mille positiivne tulemus peaks näitama, kas liim on verevalgulise koostisega või mitte, sest õhus oli võimalus, et tegemist on Luterma vineeriga, mille liimimiseks kasutati verealbumiinliimi. Katse jaoks võtsin kotilt liimiproovi piirkonnast, kus vineer oli liimühendusest lahti. Lahustasin kõigepealt liimi veidi piirituses, et liimis olevaid vererakke lõhustada. Lisasin sinna fenoolftaleiini, mille oksüdeerumisel muutub värv ning viimaks vesinikberoksiidi, mis kogu reaktsiooni kiirendab. Kahjuks ei toimunud lahuses muutuseid ning testi tulemus oli negatiivne.

Olenemata testi tulemusest pidin ikkagi vineeri servad uuesti kokku liimima, et vältida edasist lagunemist ja niiskuse tungimist veelgi sügavamale spoonikihtide vahele.

Liimimiseks kasutasid 2:1 suhtes kondi- ja jänesnahaliimi segu. Seda peamiselt selleks, et need liimid on pööratavad ning sellises suhtes segu annab hea ja tugeva kuid natuke elastse ühenduse.

3.4 Kanga konserveerimine

Koti üks külge oli saanud märgatavalt rohkem kahjustusi kui teine. Puidul oli näha tugevaid niiskuskahjustusi ja linane kangas lagunes. Kanga parandamiseks konsulteerisin kahe kangakonservaatoriga, ning jõudsime kokkuleppele, et selle väljavahetamine pole variant, sest tegemist on pigem konserveerimisobjektiga kui restaureerimisobjektiga.

Uurimine mikroskoobi all näitas, et kindlalt on tegemist linase kangaga kuid oli näha ka, et see on olnud mingi ainega immutatud või kaetud. Suure tõenäosusega oli tegemist presendiga. Taimsete kangaste kahjurid jagunevad üldjoones gruppidesse- tselluloosi lagundavad bakterid, kes esinevad vaid väga niisketes tingimustes ja mikro- seened, mis on peamised taimsete kangaste lagundajad ja viimaks hallitusseened. Antud olukorras oli kangas muutunud ka väga rabedaks ja nii mõneski kohas eemaldusid nõrgemini kinniolevad tükid ilma olulist jõudu või isegi puudutust rakendamata. (Konsa, K. 2006)

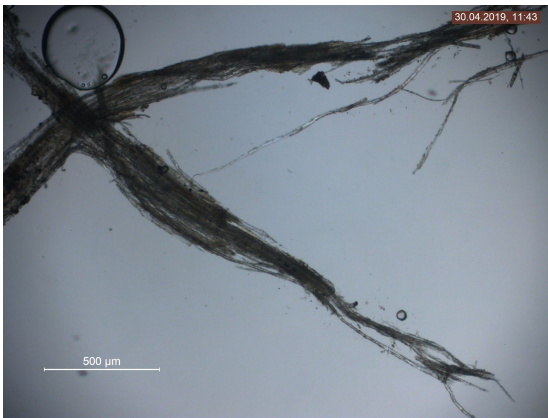
Kanga pesemiseks kasutasin käesooja vett ja rohelist seepi. Kuna linane kangas kipub pesus päris palju, kuni 10%, kokku tõmbama, siis leotasin kangast natuke ja loputasin mitu korda ilma suuremat jõudu kasutamata, sest kohati oli kangas väga õrn ja pudenes. Pärast kuivamist ma triikisin tüki läbi niiske kanga ja võtsin teise kangatüki mõõtude järgi žabloon, et näha kui ulatuslik toestamine on vaja läbi viia. Õnneks selgus, et kanga kokkutõmbamine oli minimaalne ning toestuskangas ei pea olema oluliselt suurem kui on originaal. Kui siis välja arvata väiksed õmblusvarud.

Järgmiseks sammuks oli kanga toestamine. Valisin Janika Turu soovitusel täistoestamise meetodi, mille puhul oli vaja kinnitada vana kanga sisemisele küljele täismahus uus linane kangas, mis oli toonitud sarnast tooni, et vahe poleks nii märgatav. Samuti pidi uus kangas olema veidi õhem ja elastsem kuid sarnase koega, et kahe kanga kattuvad kohad ei jääks hiljem väga paksud. Kangaste kokkuõmblemisel kasutasin spetsiaalseid konserveerimise pisteid ning väga peenikest originaalkanga tooni linast niiti.

Kahjuks aga ei saanud ma kanga värviproovidega kätte piisavalt head uut tooni, mis sarnaneks originaaltükiga. Teadsin, et õige toon peaks tekkima rohelisest, hallist ja veidikesest kollasest. Valmistasin mitmeid väga lahjasid ja tugevamaid lahuseid, kus toonide suhe pidevalt muutus. Proovisin toone kahe erineva kangaga kuid kahjuks tundusid toonitud kangad lõpuks eriti silmapaistvad. Lõpuks otsustasin toetada originaalkanga hallikama peenikese linasega, mis mõjus kõige neutraalsemana.

3.5 Uuringud laboris

Laboris oli vaja teha koti juures kasutatud materjalide uuringuid, et saada täpsem ülevaade kasutatud õmblusniidist, kangast, vineeri kihtide vahel olevast liimist ja võimalikest viimistlusjälgedest.

Joonis 4. Kanga, 100x suurendus, polariseeriv valgus

Kahjuks selgus üsna pea, et paari proovi pole võimalik teha koti varasemate hoiustamistingimuste tõttu. Näiteks sai üsna alguses selgeks, et koti välispind on viimistlemata, sest miski ei viidanud lakile ega õlile ja mustus oli tunginud väga sügavale puitu. Samuti polnud võimalik kindlaks teha ka kotil esi- ja tagakülje siksakkide

toonimiseks kasutatud värvi, sest värvikiht oli niivõrd õhuke. Jääb vaid oletada, et tegemist on lahja kuid tugeva tooniga pigmendiga.

Õnneks oli võimalik uurida kangast ja õmblusniiti, mis mõlemad osutusid linasteks. Kanga oli immutatud present.

KOKKUVÕTE

Kuigi vineer on tänapäevani levinud ehitus ja disainiks kasutatav materjal on selle kasutamine jäänud ühekülgselt kui võrrelda seda vineeri algusaegadega, mil see oli tõeline disainerite mängumaa. Kahjuks aga ei jõutud mööblit eriti kaugemale ja märkeid vineerist kottidest on pigem vähe ja need on moodi tulnud pigem tänapäeval.

Siiski on Eestis 40ndate alguses selliseid kotte valmistatud ja neid liigub. Täna pole neid kotte säilinud aga eriti palju, sest puit koti- ja kande-eseme materjalina on omamoodi keerukas ja mitte eriti välistingimustele ja igapäevasele kasutamisele vastupidav. Õnneks on üksikuid eksemplare säilinud.

Kotte valmistasid üldiselt naised endale ise. Või vähemalt kaunistasid ise. Kotte kaunistati erinevate puidule põletatud või maalitud rahvuslike ornamentidega aga ka piltidega.

Töö käigus konserveerisin oma vanavanaemale kuulunud käekoti. Sooritasin vajalikud puhastustööd, konserveerisin originaaltekstiili ja lisaks valmistasin ka kotist koopia, millega sain omal käel proovida järgi ja läbi töötada sellise koti valmistamise protsessi.

Lisaks uurisin kirjallikus pooles, millised kande-esemeid on veel erinevatest puitmaterjalidest tehtud ja milline oli töö keskmises oleva koti ajastu olustik ning jõudsin oma töös järeldusele, et naistel, kes tahtsid omale käekoti, polnudki väga valikut. Muid materjale polnud lihtsalt saada. Niisiis õhutati omale kotte ise valmistama. Ja tulidki moodi vineerist käekotid.

SUMMARY

Plywood handbag: conservation, replica and era

Although plywood is widely used as design and building material then its use has stayed quite modest when we start comparing it with its early years in 1900-1930s when it was the real playing material offering many possibilities to new age designers. Unfortunately they didn't really get much further from furniture and finding a plywood handbag is nearly impossible. This kind of bags have made their way in fashion in more recent years.

In the 40s Estonia this kind of handbags found their way into fashion. But that was mainly because during the German occupation times the army took almost all the other materials like leather, durable fabrics etc, and women, in need of a good handbag had to make the best of it. We have not many handbags remained because wood, even though it is plywood, is not really the best material for an everyday handbag. Luckily a few objects have remained through time and are here to show us the fashion of the past.

Usually the bags were made by women of the time and decorated with burned geometrical ethno patterns or painted pictures.

In my final thesis I conserved a handbag that was made and belonged to my great-grandmother Helmi. I cleaned it thoroughly, glued the veneers back together and mended the original fabric that was water-damaged and broken.

KASUTATUD ALLIKAD

Bags. 2004. Amsterdam: Pepin Press

Eve Männik. 2018-2019. Mälestused Helmi käekotist. Meilivahetus.

Kermik, J. 2004. Lutheri vabrik: vineer ja mööbel. Kordustrükk 2018. Tallinn: Printon

Konsa, K. 2006. Konserveerimisbioloogia. Tallinn. AS Pakett

Mölder, A. 1968. Puit vormis, vorm puidus. Tallinn. Kirjastus Kunst

Noormets, T. 2002. Eesti elu-olust Saksa okupatsiooni all Teise maailmasõja ajal.

Rahvuserhiiv [WWW]

Pollock, P. 2007. Korv:korvipunumiskunst 25 kaunis kavandis. Tallinn: Sinisukk

Põlts, U. 1999. Vitspunutised. Kordustrükk 2007. Tallinn: Agenda trükk OÜ

Põllu, R. 2011. Helmi Johanna Põllu lugu. Pärnu Kuninga Tänav Põhikool. Pärnu

Rajando, K; Viik, M. 2007. Lihtne pärimus. Tallinn. AS Ajakirjade Kirjastus)

Steele, V; Borrelli, L. 1999. Handbags: a lexicon of style. Novara: Officine Graciche de Agostini.

Tihase, K. 1974. Eesti talurahva arhitektuur. Tallinn. Kirjastus Kunst

Wilcox, C. 1997. A Century of bags: Icons of style in the 20th century. Hiina:

Leefong-Asco Printers Ltd

Wilcox, C. 1999. Bags. Hiina: Imago

[WWW]<https://60pluss.postimees.ee/3175477/70-aastat-rootsis-elanud-mangukoer-joudis-eesstisse-naitusele> (13.05.2019)

LISAD

LISA 1 Puu kingad ja nahast vöö

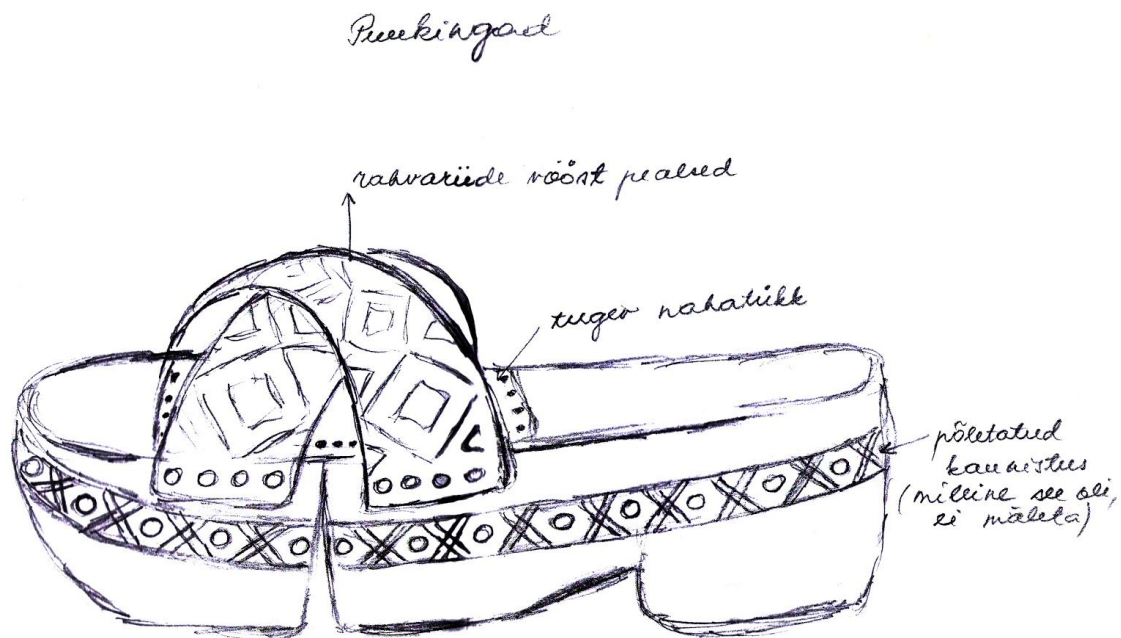
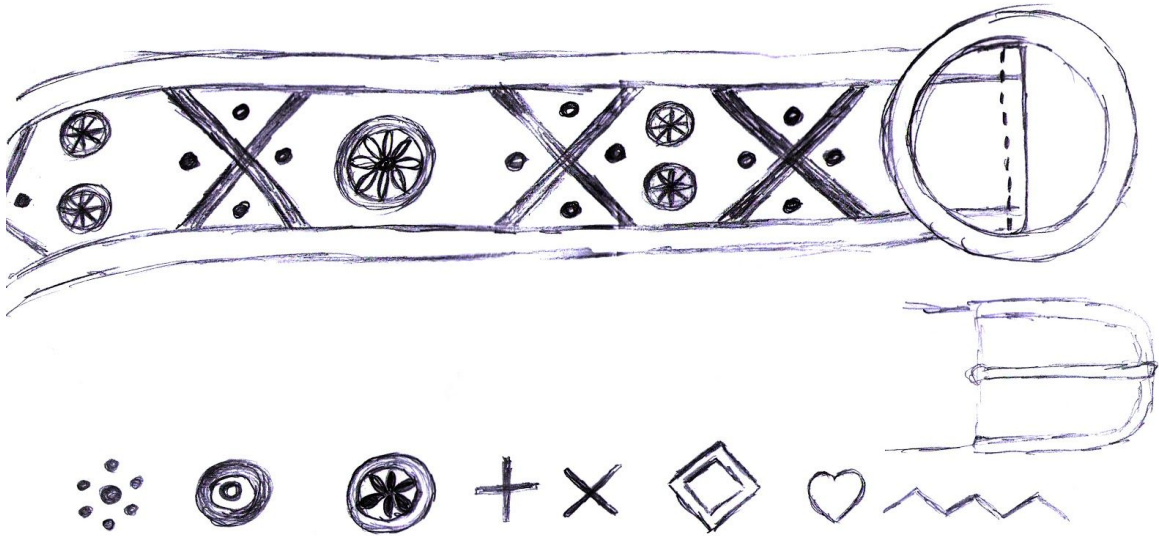

Foto 1. Puu kingad. Visand Eve Männik

Vöö

Valik mudeleid põlvkonnaks, aga misseguas
neist võel oli? Oli rist, täpp, õisi, aga
kuidas olid nad paigutatud? Igal juhul
väga lihtne muster. Pannal võis ka teit-
sete olla, aukudest kirjutada (alumine)

Foto 2. Vöö. Joonistus Eve Männik

Kirjad Tallinnast

Sõjaaegsed uudisartiklid

Sõda jätab vähe võimalusi igapäevase elu tarvis pisiasjakeste valmistamiseks. Kõiki aineid vajab sõjamaajndus, olgu see nahk, riie, metall või muu, mida varemini nii ohtrasti raisati igasuguste tarvilikkude ja mittetarvilikkude asjakeste valmistamiseks. Et aga inimese tungi moeasjakeste järele ka sõda ei ole suutnud ära kaotada, siis leiutatakse uusi aineid ja vahendeid, millest ja kuidas ka sõja olukorras valmistada asjakesi, mis rahuajal valmistati ütleme näiteks kallist nahast, nagu naiste käekotid. Viimastel aastatel enne sõda oldid meile daamide juures moes tohutusuured nahksed tõmbelukuga käekotid, kuhu võis kas või pisikesekasvulise kavaleri peitu pista. Muldugi ei saanud sõja-ajal sarnaste kottide edasiproduktseerimine kõne alla tulla, aga isegi väikesemamahuliste nahkkottide valmistamine tuli lõpetada, sest nahal on muld ja tähtsamaidki ülesandeid täita.

Aga daamide moekirg ei vannu alla üheski olukorras ja käekotid ei ole tööpoolest mitte ainult moeartikkel, vaid ka üsna tarvilikud esemed. Nii siis hakkasid ülemöödunud sügisel ja talvel ilmuma iga neiu ja nooriku käeotsa samalaadilised tõmbelukuga käekotid — presentriidest. Nähtavasti oli mõlemad, s. o. presentri ja tõmbelukke veel küllalt, sest muidu poleks sarnaseid kotte ilmunud silmapärrile nii massiliselt.

Siis aga hakkasid presentriidest käekotid kaduma ja varsti polnud ei niisuguseid ega teistsuguseid kotte kustki saada. Loov ja leiutav vaim ei tuku- nud aga kaua ja varsti hakkasid naiste käeotsa tekkima väga kirevad kottid: mööbliriidest, põrandavaipadest ja laua vahariidest.

Kes teab kui kaugele sarnane riidetükkide käekottideks ümbervormimine oleks võinud minna, kui nüüd keegi nupukas naine, aga tõenäolisemalt küll mees, poleks leitunud hoopis uut vahendit käekottide produktseerimiseks. Nimelt on praegu suur-

moeks vineerist käekotid. Võib-olla, olete ehk ise kõik need juba näinud, aga kes ei ole, sellele paar sõna selgituseks. Nimelt on võetud kaks vineerist peaaegu neljakandilist lauatuuki külgedeks ja kolmas, kitsas lauatuuk põhjaks, otsadeks aga kaks presentri või muud sorti riidetükikest. Käesangadeks on kas riideribad, vanad võõttikid või naharibad. Ömblemiseks on kasutatud peent nõõri või naharibakesi, üksikutel juhtudel on aga riide ja puu kokkupanemiseks kasutatud liimi. Niisugused käekotid täidavad oma ülesannet vaevalt halvemini kui ennesõjaaegsed luksusnahast kottid. Ja et nad oleks nägusad, selleks on leiutatud väga mitmekesised kaunistusi. Domineerib eestipärane ornament, mis on vineerile kas sissepõletatud või värvitud. On veel kaunistusi, nagu rahvarõivais eesti naised ja palju muud. Ühe daami vineerist käekotil ilutsid kaks veripunast vähki, kes igas vastutulijas kindlasti elustasid kenu mälestusi möödunud aegadest.

Lapsed ei jää vanadest muidugi maha ja seepärast on igal koolilplikal ja lasteaias kasvandikul samasugune moodne käekott. On nähtavasti juba tekkinud vastavad tööstused, kes sarnaseid vineerist käekotte valmistavad.

Teine sarnane moeartikkel, mis on kohandatud sõjaajale, on puust sõlg. Nii nagu omal ajal oli suurmoeks omandada rahvusmuustrillist hõbesõlge, nii on nüüd levinud puust, rahvusmuistri või eesti naise peaga kaunistusega sõled. Ja needki, samuti kui sõjaaegsed käekotid täidavad sama hästi oma ülesandeid kui hõbesõled.

Huvitava asjaoluna sarnaste esemete produktseerimisel võib märkida veel seda, et nad üldiselt kuuluvad nähtavasti kunstikäsitsööde alla ja kuna on tegemist kunstiesemetega, siis nende hinnad on märksa kõrgemad kui harilikel tarbeesemel.

Peka.

LISA 3 Konserveerimisprotokoll

Tööde album Konserveerimisprotokoll

Raune Põllu

Teostaja nimi

Üliõpilane

Ametinimetus

Kõrgem Kunstikool Pallas, mööbliosakond

Tööde läbiviimise koht (asutus/osakond)

Kurmo Konsa PhD

Juhendaja /ametinimetus/asutus

1. Objekti andmed

Nimetus	Käekott
Autor	Helmi Johanna Põllu
Dateering	1940ndad
Materjal	kasevineer, linane kangas, linane niit
Tehnika	põletustehnika, käsiõmblus
Mõõtmed	30x24,5x11cm
Omanik	Raune Põllu
Tähis	H täht koti esiküljel(autori initsiaal)
Päritolumaa	Eesti

2. Konserveerimistööde eesmärk/ülesanne

Seisundi stabiliseerimine- koti puhastamine, kanga konserveerimine ning vineeri kokkuliimimine	
Tööde teostamise aeg	11.04.2019- 23.05.2019

3. Objekti iseloomustus

Kirjeldus		1940ndate alguses valmistatud vineerist käekott. Esi- ja tagumine paneel on trapetsikujulised, põhi tavaline ristkülik. Koti külgedele on ühekordse linase siniseks toonitud niidiga ristpistetega õmmeldud tihe linane immutatud kangas. Koti esipaneel on kaunistatud mitmete põletatud siksakjate mustritega. Mustrite vahedesse on omakorda tehtud naelapeadega põletades "lilled." Mustri paksendused on lahja värvilahusega toonitud kohati punaseks ja rohelisteks.
Autori või töökoja märgistus/signatuur	initsiaal "H" koti esiküljel	
Muud pealdised, märgid, tekstid	puuduvad	
Andmed varasemate konserveerimis-restaureerimistööde teostamise kohta	puuduvad	
Kirjandus- ja arhiiviallikad	puuduvad	

4. Objekti seisund enne konserveerimist

Seisundi kirjeldus	Rahuldav
Kokkuvõtlik/üldine hinnang objekti seisundile	Kott on määrdunud ja saanud aastatega niiskuskahjustusi, mis on rikkunud ühel küljel oleva kanga ja õmblusniidi ning lõhkunud vineeri liimühendused.

5. Konserveerimistööde kava

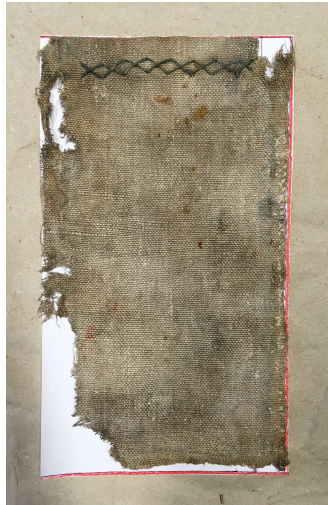
Tööde loetelu	Põhjendus
<ol style="list-style-type: none">1. Algse seisundi hindamine2. Pesemine väljaspoolt3. Katkiste niitude ja kanga demonteerimine vineerist4. Pesemine seespoolt5. Kanga konserveerimine6. Vineeri liimühenduste taastamine7. Kotti kokkuõmblemine	<ol style="list-style-type: none">1. Edasiste toimingute järjestamiseks2. Mustuse eemaldamine (tolm, hallitus jm)3. Lõpptulemuse stabiilsemaks muutmiseks4. Mustuse ja võimalike lagundajate eemaldamiseks5. Kotti stabiliseerimiseks, edasise lagunemise ennetamine6. Et seisund stabiliseerida7. Algse vormi taastamine

6. Konserveerimistööde kirjeldus

Teostatud tööd	Tööriist, vahend
<ol style="list-style-type: none">1. Põhja ja parema küljekanga demonteerimine2. Pesemine3. Mustri puhastamine4. Lihvimine5. Spoonikihtide liimimine6. Kokkuõmblemine	<ol style="list-style-type: none">1. skalpell, käärid2. Vatitikk, destilleeritud vesi, tehniline piiritus3. Destilleeritud vesi4. Terasvill5. Kondiliim, jänesnahaliim6. Linane niit

7.1 Illustratiivne materjal

	<p>Kott on seisnud aastaid kasutuseta, saades niiskuskahjustusi ja kuna ta oli ka originaalis viimistlemata, siis kogunud palju mustust.</p>
	<p>Pärast puhastamist on koti esikülg UV-valguse käes heleroheheline. Värvitud kohad helendavad samuti tumedamalt.</p>
	<p>Linane niit on niiskuse ja kasutamise tõttu lagunenu.</p>

	<p>Kahjustused linasel kangal</p>
---	-----------------------------------

7.2 Tulemus

	<p>Lõpptulemusena on kott puhas, kangas parandatud ja katkised õmblusniidid välja vahetatud. Spoonikihid on omavahel uuesti kokku liimitud ning koti seisund on stabiilne.</p>
--	--

8. Säilitus ja hooldusjuhend

Mitte kasutada igapäevase käekotina. Hoiustada ühtlase niiskustaseme ja temperatuuriga ruumis otsese päikesevalguse eest kaitstuna.

Kuupäev: 23.05.2019

Allkiri: Raune Põllu

LISAD

Kott enne. Foto A.Kannel

Kott enne. Foto A.Kannel

Kott pärast. Foto S. Bugajev

Kott pärast. Foto S. Bugajev

LISA 4 Kandes vineerist käekotti

Otsustasin, et kui juba tööd sellel teemal kirjutada, siis peab selle koti ikka ise ka ära proovima.

Esimene koopia kotist valmis nädal aega tagasi. Oma olemuselt ja välimuselt üsna sarnane originaalile ja esinduslikule koopiale. Suurima erinevusena võib välja tuua ainult põletatud naelapeade puudumise.

Kandmise kohta ütleks, et see oli üllatavalt mugav. Kui välja arvestada lärm ja fakt, et kott ei anna kuskilt otsast järele kui jääda sellega näiteks kahe ukse vahele. Iga asi, mis koti vastu läheb teeb mingil määral heli. Iga ese, mis ma koti sisse panen teeb samuti heli. Kott on põhimõtteliselt nagu miniatuurne kaasaskantav cajon.

Mulle kui natuke korrafrigile selline korrapärane kotikuju sobib. Saan kõik oma asjad ilusti põhja järgi ritta paigutada ja hiljem need sealt ka õigest kohast ilusti üles leida. Nagu tetrisemäng. Ei häiri, et pole näiteks väiksemaid lisataskuid jne.

Üldjoones soovitaksid sellise koti kandmist, ta näeb lahe välja, on üllatavalt kerge ning tänavapildis püüab kindlasti ka pilku